

נסיון ארוך ונסיון חד פעמי

„ויהי כאמרם אליו יום ויום, — ר"י בשם ר' בנימין ב"ר לוי, בניה של רחל גסן טווה וגדולתן שווה הה"ד ויהי כדברה אל יוסף יום ויום, וכאן כתיב ויהי כאמרם אליו יום ויום ולא שמע אליהם" ¹.

ובפק"א פ"ג ט"ו: „והכל לפי רוב המעשה. פי' הרמב"ם ז"ל וזה"ל, ואח"כ אמר שהמעלות לא יגיעו לאדם לפי רוב גודל המעשה, אבל לפי רוב מספר המעשים, והוא שהמעלות אמנם יגיעו בכפול המעשים הטובים פעמים רבות, ועם זה יגיע קנין חזק, לא כשיעשה אדם פעל אחד גדול מפעולות הטובות, כי בזה לבדו לא יגיע לו קנין חזק.

„והמשל בו, כשיתן האדם למי שראוי אלף זהובים בבת אחת לאיש אחד ולאיש אחר לא נתן כלום, לא יעלה בידו מדת הנדיבות בזה המעשה האחד הגדול כמו שמגיע למי שהתנדב אלף זהובים באלף פעמים ונתן כל זהוב מהם על צד הנדיבות מפני שזה כפל מעשה הנדיבות אלף פעמים והגיע לו קנין חזק, וזה פעם אחת התעוררה נפשו התעוררות גדולה לפעל טוב ואח"כ פסקה ממנו.

„וכן בתורה, אין שכר מי שפדה אסיר במאה דינרים או עשה צדקה לעני במאה דינרים שהוא די מחסורו כמו שפדה עשרה אסירים או השלים חסרון עשרה עניים כל אחד בעשרה דינרים וזהו ענין אמרו לפי רוב המעשה אבל לא לפי גודל המעשה”.

וכן היו הנסיונות של יוסף ומרדכי שווים, מפני שהיו הנסיונות

(1) אסתר רבה פרשה ז'.

בכל יום ויום מלחמה גדולה ולא להתרפות, בכל יום ויום מתיחות והתאמצות שלא להסיה דעת אף על רגע, שכן אם יסיתו דעת כהרף עין ולא יעמדו בקרב, יפסידו את המלחמה ויכשלו ח"ו ויפלו במוקש אשר שמו אויבי נפשם.

מלבד זאת שהנסיון היה מהמלחמות הגדולות והנסיונות הקשים, הרי לא היו גם במקרים ובזמנים רחוקים ושונים אלא בכל יום ויום, יוסף הצדיק בשלו ומרדכי הצדיק בשלו, ו"גסן שוה", כי הנס הוא גם לפי גבורת הרוח ולפי מדריגת ההתאמצות והמלחמה נגד הנסיון, ולולי ה' בעזרתם היה הנסיון והמלחמה כפולים ומסוכנים פי כמה יותר.

ולכן גם גדלותם שווה, כי נתגדלו ונתרוממו לפי נסיונות הקשים מאד, לפי התנגדות היצר הרע כן הנצחון גדול והעליה מרובה.

ב

בכל יום ויום עליה נוספת

ואצלם לא היתה העליה חד-פעמית, אלא בכל יום ויום — עליה נוספת. אצל יוסף הצדיק — עשר שנים של עליות, שהיתה פוטיפרע המרשעת אורבת אחריו ומציקתו בכל יום ובכל שעה בכל מיני איומים וצא וכפול את השנים לימים ותמצא עולה לחשבון של קרוב לארבעת אלפים ימים, והרי אלו ארבעת אלפים עליות וגדלות.

וכן גם מרדכי הצדיק, אשר התקומם נגד המן הרשע ומשרתיו הרשעים, שהסיתו והציקו לו באיומים והוא לא שמע אליהם, בכל יום ויום היתה תגובתו חדשה, בכל יום עמידתו חזקה ומתחדשת, ובטחונו ואמונתו בהשי"ת מתגברים ומתחזקים מיום ליום, כפי נסיונו כן היתה גדולתו, הנסיונות היו בכל יום ויום ולעומת זאת גם העליה והגדולה היו בכל יום ויום.

וכן היתה גם גדולתו, סבלנותו ועלייתו של מרדכי במעשה ההצלחה, החסד והחינוך שהתעלה בהם בהתנהגותו האצילית ורבת-התפארת עם אסתר המלכה אחרי שלוקחה לבית המלך, „שבכל יום

ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר ומה יעשה בה".

וכשם שעשה עמה חסד בילדותה שגידלה ואימצה כן נמשך החסד ונמשכה המסירות בעבורה לשמור את גפשה ולהשגיח עליה שלא תיפגם ח"ו ושלא יעשו לה כשפים²) הוא הדריכה בלי הפוגה ולא נתעייף.

וזה לא היה מצדו מעשה חד-פעמי, אלא הוא התמיד בכך ללא ליאות, בכל יום ויום מתהלך".

ג

דורו של שמד

„ויגע בכף ירכו, ותקע כף ירך יעקב, נגע בצדיקים ובצדקניות, בנביאים ובנביאות שהן עתידין לעמוד ממנו, ואיזה זה דורו של שמד"³).

„אמר רבי חייא בר אבא, אם יאמר לך אדם תן נפשך על קדושת שמו של הקב"ה, אני נותן, ובלבד שיהרגני מיד, אבל בדורו של שמד אינו יכול לסבול, ומה היו עושין בדורו של שמד, היו מביאין כדורים של ברזל ומלבנין אותו באור ונותנין אותן תחת שיחיהן ומשיאים נפשותיהן מהן"⁴).

נסיון ארוך ונמשך הוא קשה יותר אפילו מהנסיון הגדול והחזק ביותר שאינו ארוך ונמשך זמן רב, שכן נקל הוא לעבור נסיון של

(2) מגילה י"ג.

(3) מד"ר וישלח ע"ז, ד'.

(4) מד"ר שהשיר ב', י"ח, ועי' ברמב"ן פ' וישלח ל"ב.

(4) מד"ר שהשיר ב'. י"ח, ועי' ברמב"ן פ' וישלח ל"ב. ועי' כתובות

ל"ג: אלמלא נגדוהו לחנני' משו"ע וכו' וברש"י שם.

מסירות נפש שהוא חד-פעמי ומסתיים בבת-אחת, דהיינו למות על קידוש השם, מאשר נסיון של שמד שהוא בכל יום בבחינה של מיתה אחרת, ובכל שעה ושעה הוא נהרג על קדושת השם, כמש"כ „כי עליך הורגנו כל היום“, מבוקר ועד ערב נסיונות ועינויים.

ולכן שונה הוא חנוכה מפורים, שלא קבעום אלא להודות ולהלל, כי בפורים היתה הגזירה להשמיד ולהרוג את הגופים ולא את הנפשות, שאפילו המירו דתם ח"ו לא היה מקבל אותם, ואם כן היו נסיונותיהם וצרותיהם מסתיימות מיד לאחר שהיו מכלים את גופם.

ואילו הנסיון במעשה אנטיוכוס שלא גזר עליהם להשמיד ולהרוג, אלא את צרת השמד, להמיר את דתם נתכוון, כמ"ש: „להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך“, ואם כן היתה הכוונה לענותם עד שיעברו מעל חקי רצונך, וזה היה הנסיון הגדול ביותר ולכן קשה הוא מהשמדת הגוף מיד.

וכיוון שהנסיון והסכנה היו ממושכים, הרי גם הנס ארוך, והאבן עזרא אומר שנס של המן שירד במדבר היה יותר גדול מכל הנסים שנעשו ע"י משה רע"ה, כי נסים רבים היו במן ועמדו ארבעים שנה, ולא כל הנסים האחרים.

עלייתו של עם ישראל היתה מיום ליום ומשנה לשנה, עד ארבעים שנה, אז זכו לנסים, ולנס הכי גדול וארוך, נס של ארבעים שנה.

